

Waldemar Paruch

"Ziemia, władza i oświata dla ludu -
historia i współczesność", Warszawa,
17-18 października 1996 r. :
[sprawozdanie z konferencji]

Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio K, Politologia 5, 257-259

1998

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Andrzeja Chodubskiego. Autor zwrócił uwagę na kwestie korzeni, przedmiotu, metod badawczych oraz funkcji pełnionych przez naukę o cywilizacji. Ważne miejsce w prezentowanym wystąpieniu zajęły problemy wzajemnych relacji między nauką o cywilizacji a politologią.

Problemom miejsca politologii w poszczególnych uczelniach poświęcone były referaty: prof. Danuty Walczak-Duraj *Program studiów na nowym kierunku – Politologia i nauki społeczne w Szkole Wyższej im. Pawła Włodkowica w Płocku*, prof. Henryka Komarnickiego *Miejsce politologii w życiu społeczno-politycznym Szczecina*, dra Tadeusza Wallasa *Studia politologiczne w Uniwersytecie im. A. Mickiewicza – stan obecny i przewidywane kierunki rozwoju* oraz dra Arkadiusza Żukowskiego *Przedmioty politologiczne na południowoafrykańskich uniwersytetach*. Najważniejsze kwestie dotyczące kształcenia pedagogicznego na studiach politologicznych zawierały wystąpienia mgr Henryka Soćko oraz dr Danuty Winiarskiej-Tworóg. Liczba referatów została ograniczona do podstawowych i zarazem niezbędnych do dyskusji. Podczas dyskusji istotne kwestie podnieśli: prof. Jacek Sobczak, prof. Marian Grzęda, dr Stanisław Kilian, prof. Władysław Wic, mgr Barbara Turower.

Niewątpliwą atrakcją tego spotkania politologów było zwiedzenie podziemi chełmskich.

Maria Marczevska-Rytko

Sprawozdanie z konferencji *Ziemia, władza i oświata dla ludu – historia i współczesność*, Warszawa, 17–18 października 1996 r.

W dniach 17–18 października 1996 roku odbyła się w Warszawie konferencja „*Ziemia, władza i oświata dla ludu*” – *historia i współczesność*, jej współorganizatorami były: Ludowe Towarzystwo Naukowo-Kulturalne, Wydział Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Zakład Historii Ruchu Ludowego Naczelny Komitetu Wykonawczego Polskiego Stronnictwa Ludowego.

Za cel konferencji należałoby uznać przeanalizowanie poglądów, wypracowanych przez ruch ludowy w całym okresie 100 lat istnienia, na trzy podstawowe kategorie polityczne: ziemia, władza i oświata. Wokół nich ten ruch się tworzył, dlatego też koncepcje wypracowane w tych kwestiach spełniały trzy bardzo ważne funkcje. Po pierwsze, składały się na paradygmat ideologii ludowej, co oznaczało, że chcąc być działaczem tego ruchu należało je zaakceptować. Po drugie, były podstawą podejmowania konkretnych działań politycznych, mających za cel przekształcenia własnościowe co do ziemi, radykalną zmianę modelu edukacyjnego i zakresu upowszechniania oświaty oraz transformację ustrojową na rzecz zwiększenia partycypacji we władzy ogólnie rozumianego ludu. Po trzecie, poglądy na powyższe kategorie w decydującym stopniu rzutowały na ocenę sceny politycznej i dobór sojuszników oraz przeciwników.

W programie konferencji zostało wygłoszonych sześć referatów oraz odbyła się dyskusja nad przedstawionymi wątkami. Jan Jachymek (UMCS) i Stanisław Dąbrowski (Uniwersytet Wrocławski) dokonali analizy problemu *Władza dla ludu*, zwracając uwagę tak na genezę, jak i historyczne i współczesne konotacje (J. Jachymek, *Władza dla ludu*, S. Dąbrowski, *Władza dla ludu – geneza, historyczne i współczesne konotacje – próba analizy*). Natomiast Jan Zalewa (UMCS) i Tadeusz Barszczak (SGGW) podjęli kwestię *Ziemi dla ludu*. Ten pierwszy zajął się zagadnieniami strategii gospodarczej państwa w tej materii, drugi zaś *Ziemią w etosie pracy* (J. Zalewa, *Ziemia dla ludu w strategii gospodarczej państwa*, T. Barszczak, *Ziemia w etosie pracy*). Trzecia grupa

referatów to wystąpienia Eugeniusza Tomaszewskiego (MEN) i Stefana Józefa Pastuszki (MEN) poświęcone *Oświacie dla ludu*, ale w aspekcie wybitnie współczesnym. Dokonana została diagnoza zagrożeń edukacyjnych widocznych po roku 1989 oraz przedstawiono kierunki projektowanej reformy edukacji w Polsce (E. Tomaszewski, *Neoliberalne zagrożenia przemian edukacyjnych w Polsce – ze szczególnym uwzględnieniem wsi*, S. J. Pastuszka, *Oświata dla ludu a reforma edukacyjna*).

Należy stwierdzić, że zarówno w podstawowych wystąpieniach, jak i w głosach w dyskusji najważniejszą rolę odgrywała ocena stanu ruchu ludowego poprzez tytułowe trzy kategorie. Na ile one są widoczne w programie PSL oraz jakie działania ta partia podjęła, będąc po roku 1993 w koalicji rządzącej. Można wyeksponować kilka najciekawszych politologicznych i politycznych sugestii wynikających z obrad.

Po pierwsze, ruch ludowy mógł historycznie realizować swój program jedynie w ramach systemu demokratycznego. Zarówno w aurytaryzmie (1926–1939), jak i w totalitaryzmie (1947–1989) partie ludowe albo ulegały likwidacji, albo traciły wpływ na władzę rozumianą jako proces stanowienia norm i sferę funkcjonowania instytucji. Za ważne niewątpliwie należy uznać dwie konstatacje: (1) ruch ludowy odgrywał decydującą rolę w okresach przełomowych: 1918, 1944/1945 i 1989/1990 wykazując swój dynamizm i wymuszając określone działania polityczne na swoich partnerach i przeciwnikach oraz (2) ludowe spojrzenie na władzę charakteryzowało się zawsze pragmatyzmem w wykorzystywaniu instytucji władzy, a nie w głoszeniu ogólnych haseł.

Po drugie – jak zupełnie słusznie zauważył prof. J. Jachymek – w wyborach parlamentarnych 1993 roku PSL odniósł największy sukces w dziejach ruchu; jednak za dyskusyjne należy uznać przekonanie o pozytywnym skonsumowaniu owego zwycięstwa. W kuluarach konferencji dominował pogląd, iż o ile łatwo można zrozumieć charakter i zakres kompromisu zawartego w 1923 roku przez Wincentego Witosa z politykami Narodowej Demokracji, o tyle nasuwają się zasadnicze wątpliwości co do istoty koalicji utworzonej po 1993 roku z Sojuszem Lewicy Demokratycznej.

Po trzecie, został przedstawiony swoisty katalog działań, jakie powinien podejmować PSL, chcąc być suwerennym i skutecznym podmiotem na scenie politycznej. Przede wszystkim jest niezbędne sprecyzowanie wizji Polski, jaką partia chciałaby urzeczywistniać. Wyraźnie sugerowano, iż PSL winno bezwzględnie pozostawać partią centrową, ale jednocześnie podjąć trud opracowania i przedstawienia programu ogólnonarodowego, a nie tylko dla „swojej” grupy społecznej, problemy rolnictwa i wsi można bowiem jedynie rozwiązywać poprzez działania ogólnogospodarcze i ogólnospołeczne, a nie sektorowe. Program ten należałoby oprzeć na wartościach chrześcijańskich, pragmatyzmie politycznym i dorobku ruchu ludowego. Wiele wątpliwości nadal wiąże się z rozwiązaniem dylematu dotyczącego dziejów Zjednoczonego Stronnictwa Ludowego. Na ile była to struktura spenetrowana przez komunistów, a na ile działała w ramach filozofii ograniczania monopolu PZPR, korzystając z systemowych kryzysów. Uznano za niezbędne dla PSL otoczenie się licznymi organizacjami społecznymi, co jest cechą charakterystyczną dla ruchów politycznych, ale taką postawę należałoby uzupełnić zmianą polityki kadrowej prowadzonej przez partię, działaniami informacyjnymi oraz zdynamizowaniem programowym.

Po czwarte, PSL, weryfikując swój program, stanęło przed problemem zmiany strategii gospodarczej państwa wobec ziemi, dokonane bowiem urynkwienie gospodarki nie przyniosło transferu środków na wieś i do rolnictwa. Ponadto wypukliły się nowe problemy: przekształcenie radykalne uwarunkowań ekonomicznych i społecznych produkcji rolnej; społeczna i ekonomiczna ocena kosztów zmian wielkości gospodarstw rolnych; poszukiwanie źródeł finansowania restrukturyzacji rolnictwa.

Po piąte, PSL po 1993 roku nie zrealizował swoich obietnic wyborczych w zakresie zmiany polityki edukacyjnej przyjętej przez rządy solidarnościowe w latach 1989–1993. Eugeniusz Tomaszewski uznał to za niezgodne z zasadami ruchu ludowego, który odrzucał zawsze liberalną doktrynę co do oświaty, widząc w edukacji element bardzo ważny w rozwoju demokracji, nie ograniczono jej jedynie do procedur i instytucji, lecz starano się nadawać wymiar integralny.

Organizatorzy konferencji zapowiedzieli wydanie materiałów pokonferencyjnych w formie książki, co niewątpliwie będzie ważnym uzupełnieniem.

Waldemar Paruch

Międzynarodowa konferencja: *Emigracja polska w Skandynawii*, Lublin 6–8 listopada 1996 roku

Pod patronatem dr. Grzegorza Kurczuka – wicemarszałka Senatu Rzeczypospolitej Polskiej oraz przy współpracy Senatu RP, Zakładu Ruchów Politycznych Wydziału Politologii UMCS, lubelskiego oddziału „Wspólnoty Polskiej”, Lubelskiego Klubu Polonijnego i Wydawnictwa „Panta” zorganizowana została międzynarodowa konferencja naukowa, poświęcona polskiemu wychodźstwu w krajach skandynawskich.

W obradach, które toczyły się w siedzibie Lubelskiego Towarzystwa Naukowego, wzięli udział przedstawiciele Senatu RP: dr Jan Sęk (Komisja do Spraw Kontaktów z Polonią i Polakami za Granicą), Marek Kęsy (Kancelaria Senatu); Ministerstwa Edukacji Narodowej – prof. dr hab. Stefan Pastuszka (sekretarz stanu); Ministerstwa Spraw Zagranicznych – Piotr Longchamps de Berier (doradca ministra); Ambasady Danii – Ole Christoffersen (minister radca); wojewoda lubelski – mgr Edward Hunek; rektorzy Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej: prof. dr hab. Kazimierz Goebel i prof. dr hab. Zbigniew Krupa; Stowarzyszenia Wspólnota Polska w Warszawie – dr Elżbieta Budakowska. Uczestniczyli naukowcy z zagranicy (Dania, Norwegia, Szwecja) i krajowych placówek naukowych (Gdańsk, Kraków, Lublin, Olsztyn, Poznań, Toruń, Wrocław) oraz przedstawiciele Polonii. Konferencja wzbudziła zainteresowanie prasy („Kurier Lubelski”, „Dziennik Wschodni”), radia („Puls”, „Centrum”), telewizji (TV Polonia, TV Lublin).

W trzydniowych obradach wzięło udział ponad 60 osób. Konferencji towarzyszyła wystawa publikacji pracowników naukowych Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej i Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego o tematyce polonijnej. W toku wygłoszonych referatów i komunikatów zarysowały się dominujące wątki tematyczne. Duża grupa prac dotyczyła analizy przyczyn i charakteru emigracji do krajów skandynawskich. Osobną część stanowiły referaty dotyczące emigracji polskiej w Finlandii. Wyodrębniły się także wystąpienia omawiające aktywność komitetów pomocy „Solidarności” w Polsce, działające w kilku krajach skandynawskich.

Inną grupę tworzyły opracowania dotyczące nauczania języka polskiego na różnych poziomach edukacji oraz skandynawistyki w Polsce. Poza głównymi nurtami tematycznymi znalazły się kwestie prawne związane z ochroną grup mniejszościowych, idea uniwersytetów ludowych w Szwecji i w Polsce, a także emigracja Skandynawów.

Te wystąpienia, podobnie jak dyskusja towarzysząca obradom drugiego i trzeciego dnia rozszerzyły problematykę sesji. Tematyka konferencji objęła Danię, Finlandię, Islandię, Norwegię i Szwecję. Referaty pierwszego dnia, w którym przewodniczył ks. prof. dr hab. Edward Walewander (Lublin) koncentrowały się głównie na dziejach skupisk polskich w poszczególnych krajach skandynawskich. Przyczynom i charakterowi